

**CIHM
Microfiche
Series
(Monographs)**

**ICMH
Collection de
microfiches
(monographies)**

Canadian Institute for Historical Microreproductions / Institut canadien de microreproductions historiques

© 1995

Technical and Bibliographic Notes / Notes techniques et bibliographiques

The Institute has attempted to obtain the best original copy available for filming. Features of this copy which may be bibliographically unique, which may alter any of the images in the reproduction, or which may significantly change the usual method of filming, are checked below.

L'Institut a microfilmé le meilleur exemplaire qu'il lui a été possible de se procurer. Les détails de cet exemplaire qui sont peut-être uniques du point de vue bibliographique, qui peuvent modifier une image reproduite, ou qui peuvent exiger une modification dans la méthode normale de filmage sont indiqués ci-dessous.

Coloured covers/
Couverture de couleur

Coloured pages/
Pages de couleur

Covers damaged/
Couverture endommagée

Pages damaged/
Pages endommagées

Covers restored and/or laminated/
Couverture restaurée at/ou pelliculée

Pages restored and/or laminated/
Pages restaurées at/ou pelliculées

Cover title missing/
Le titre de couverture manque

Pages discoloured, stained or foxed/
Pages décolorées, tachetées ou piquées

Coloured maps/
Cartes géographiques en couleur

Pages detached/
Pages détachées

Coloured ink (i.e. other than blue or black)/
Encre de couleur (i.e. autre que bleue ou noire)

Showthrough/
Transparence

Coloured plates and/or illustrations/
Planches at/ou illustrations en couleur

Quality of print varies/
Qualité inégale de l'impression

Bound with other material/
Rlié avec d'autres documents

Continuous pagination/
Pagination continue

Tight binding may cause shadows or distortion along interior margin/
Le reliure serrée peut causer de l'ombre ou de la distorsion le long de la marge intérieure

Includes index(es)/
Comprend un (des) index

Title on header taken from:/
Le titre de l'an-tête provient:

Blank leaves added during restoration may appear within the text. Whenever possible, these have been omitted from filming/
Il se peut que certaines pages blanches ajoutées lors d'une restauration apparaissent dans le texte, mais, lorsque cela était possible, ces pages n'ont pas été filmées.

Title page of issue/
Page de titre de la livraison

Caption of issue/
Titre de départ de la livraison

Masthead/
Générique (périodiques) de la livraison

Additional comments:/
Commentaires supplémentaires:

This item is filmed at the reduction ratio checked below/
Ce document est filmé au taux de réduction indiqué ci-dessous.

10X	12X	14X	16X	18X	20X	22X	24X	26X	28X	30X	32X
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐

The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

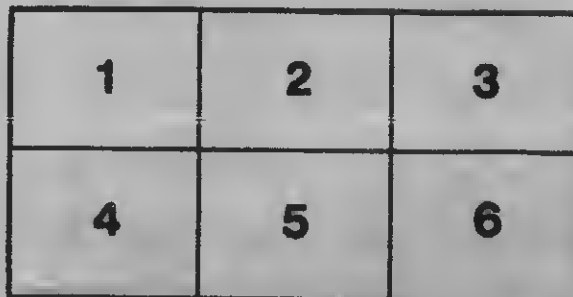
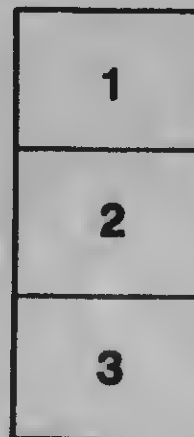
National Library of Canada

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche sheet contains the symbol \rightarrow (meaning "CONTINUED"), or the symbol ∇ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

Bibliothèque nationale du Canada

Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

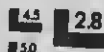
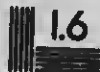
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole \rightarrow signifie "A SUIVRE", le symbole ∇ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit sur un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

MICROCOPY RESOLUTION TEST CHART

(ANSI and ISO TEST CHART No. 2)

1.45

1.50

1.56

1.63

1.71

1.80

1.88

1.96

2.00

2.08

2.16

2.25

2.34

2.43

2.52

2.61

2.70

2.80

2.90

3.00

3.12

3.24

3.36

3.48

3.60

3.75

3.90

4.05

APPLIED IMAGE Inc

1653 East Main Street
Rochester, New York 14609 USA
(716) 462 - 0300 - Phone
(716) 288 - 5989 - Fax

NATIONAL LIBRARY
CANADA
BIBLIOTHÈQUE NATIONALE

АБУ КАСИМОВІ КАПЦІ.

АРАБСЬКА КАЗКА

UKR RES
DUPLICATE

НАИСЛАВ

ІВАН - ФРАНКО.

з другого поправаного видання.

Ціна 30 центів

Накладом Руської Книгарні у Вінніпегу.

З НАРОДНОЇ ДРУКАРНІ

901 Main St.

Winnipeg, Man.

1914.

Що Ви читаєте?

Великим скарбом для чоловіка
є добра книжка!

Такі користні книжки діставате за попередним надісланем грошей в РУСКИЙ КІЛІГАРНІ у ВІННІПЕГУ 850, MAIN ST. Власні видада є слідуєчі.

РУСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ ЛИСТІВНИК, або наука писани листів, взори руських і англійських листів у всяких случаях жита потрібних, як також взори листів бізнесових, упімнень, просьб і т. п. 288 сторін друку лише	75 ц.
Провідник, практичний самоучок до науки англійської мови без помочи учителя зі словарцем	1.50
Товариш-англійський Тлумач	60 ц.
Геновска повість а стврих часів	30 "
Слово правди, написане священником Петровом	15 "
Про чудеса святих Дамазія і Панкратія	10 "
Правовірний Католик	5 "
Христос схотно прийме грішника	5 "
Без Бога на світі	20 "
Важніші права Канади, або канадійські пярвграфі	35 "
Підстава Християнської віри	25 "
Вірність пастирська Ісуса Христа	5 "
Оборона Віри, або поясненє чому і як вірити в Бога	25 "
Фармазоні, або як 30 господарів записали ся чортови	25 "
Оповіданя для дітей. Гарна книжочка з образками	25 "
Казки за Жидів	10 "
Рицар і смерть	5 "
Нові пісні в старим кінцем, друге доповнене видвнє	25 "
Робітничі пісні, про долк канадійських робітників	25 "
Лист шинкара до чортв і листи з пекла	25 "
Розмова Поляка з Русином	10 "
Воскресєне Лазарі	25 "
Сім мудрців	25 "
О терпеливий Єлені	20 "
Найновіше чудо в Ченстохові о мордерстві Ксьондза	15 "
Канадійські оповіданя	15 "
Історія о гарній Мательоні	25 "
Коротка Історія церкви	25 "
Гостинець в Канади	5 "
Батько	5 "
Чому попи не женять ся	10 "
Порядник для женщин котрі хєгять бути здоровими	15 "
Збірник найкрасших смішок	25 "

UKR RES
DUPLICATE

АБУ КАСИМОВІ КАПЦІ.

АРАВСЬКА КАЗКА

НАПИСАВ

ІВАН ФРАНКО.

з другого поправленого видання.

Ціна 30 центів.

Накладом Руської Книгарні, 850 Main St.

Winnipeg, Man.

1914.

PG3948

UKRAINIAN INSTITUTE

A73

1914

Від Видавництва.

Отсе пускаємо в світ четверте видане оповідання „Абу Касимові капці.“

Оповідане се здобуло собі серед нашого народу велике заінтересоване, як своїм змістом, так і легкою віршованою мовою, якою так по мистецьки володіє батько нашої літератури Др. Іван Франко.

Останки видання „Руського Педагогічного Товариства“, які були у нас на складі, розійшлися цілковито, тому щоб вдоволити бажанню наших Вп. Відборців, видаємо отсе перше на канадійській Україні видане і бажаємо, щоб воно сповнило свою задачу, щоб внесло сміх і радість в хати наших переселенців а з ними разом й забутте про щоденні труди й турботи.

Видавництво.

ПЕРЕДНЕ СЛОВО.

Віршоване оповідане „Абу Касимові капці“ виходить отсе другий раз накладом Руського Педагогічного Товариства а крім того було минулого року зидане для українського люду в Росії, у Черкасах. Перше видане, що вийшло 1895 р. у Львові, дождало ся дуже похвальної оцінки і подрібного розбору з боку чоловіка, що більше всіх иньших Українців тямить у східніх мовах та письменствах, д. Агафангела Кримського, професора арабської мови в Лазаревськїм інституті в Москві. Д. Кримський висловлюючись дуже прихильно про загальний кольорит мойого оповіданя і про ту основну думку, яку я силкував ся віднайти в тїм оригіналі, що з його взята його канва, підніс заразом деякі помилки, в які легко було впасти чоловікови невченому в арабській мові і які я ось тут здебільшого повиправляв. За ті вказівки складаю щирю подяку нашому шан. Землякови.

В своїм розборі на мою книжочку, д. Кримський порушив питане про те, відки я взяв отсе оповідане? Йому звісні були, — показало ся тільки російські його перевідки, яких знов я не бачив ніколи. Думаючи, що вказівка на мої жерела влекшить оцінку моеї праці, я зроблю сим разом те, що повинен був зробити при першому виданю.

Отже певно буде несподіванкою для шан. арабіста, коли скажу, що у перве з оповіданем про Абу Касимові капці я познайомив ся ще бувши учеником IV гімназьяльної кляси в Дрогобичі, познайомив ся з уст неписьменного пе-

редміщанина Жука. Замість Абу Касима він називав героя Казоемом і замість кяпців говорив „сапоги“. „Послухайте тепер за Казоемові сапоги!“ — Так розпочав він своє оповідане, коли при сьвятї у нього зібрало ся багато перемїської молодїжи, таких же неписьменних парубків і дївчат. Усі слухали й реготали. Я також. Я не питав Жука, відки він узяв се оповідане, але догадую ся по слові „сапоги“ що він мусїв 1849 р. чути його від „Москалїв“, що йшли через Дрогобич на Угорщину і стояли постоем у його хатї, і про яких він згадував часто й залюбки, хоч оповїдав і про зовсїм негарні їх дїла.

Пізнійше довгі лїта я не стрїчав ся з сею казкою, тай не до казок менї було. Аж 1894 р., бувши в Відні, я купив у одній антикварнї давню нїмецьку збірку арабських казок п. з. „Тисяча і один день“ (Tausend und ein Tag. Morgenlaendische Erzaeehlungen, aus dem Persischen Tuerkischen und Arabischen nach Petits de la Croix, Galland, Cardonne, Chavis und Cazotte, dem Grafen Caylus und Anderen uebersetzt von F. H. von der Hagen. Zweite wohlfeilere Ausgabe. Prenzlau 1835). Ся збірка мало що не така довга як її титул, бо обїймає 11 не зовсїм малих томиків і була, як сказано в титулі, злїплена зі схїдних оповїдань, поперероблюваних на французьке ще в XVIII вїцї. Отож у 4-тім томї сеї збірки я й віднайшов свого старого знайомого „Казоема“. З огляду, що старе Гагенове видане тепер досить рїдке, подаю тут се оповідане в дословнїм перекладї і з іменами власними в тїй формї, яку в своїй рецензїї признав хибною д. Кримський, а яку я знайшов у своїм старомоднїм та невибагливїм жерелї. Читаете там на стор. 324 — 331 ось що:

Історія пари пантофлів.

Жив у Багдаді старий купець на імя Абу Касим Тамбуріфорт, славний своїм скупарством. Хоч був дуже багатий, то про те одягав ся в саме лахміте, його турбан з грубого полотна був такий брудний, що його колір годі вже було розпізнати. Але між усіми частями його одягу його пантофлі звертали на себе найбільшу увагу цікавих. Їх підошви були попідбивані грубими цвяхами, пришви всюди були полатані. Певно славний корабель Арго не складав ся з так багато кусників, як ті пантофлі, а від 10 літ, від коли служили вони як обув, найзручніші багдадські полатайки висилювали всю свою штуку, щоб стягати до купи їх розвалини. Через те вони зробили ся такі тяжкі, що війшли навіть у приповідку, і коли хто хотів означити щось важке, то все брав для порівняня Касимові пантофлі.

Одного дня, коли той купець ходив по міському базарі, трапилось йому купити значну купу кришталю. Він добив торгу, бо був корисний. Кілька день потому він довідав ся, що один задовжений продавець пахощів як остатню запомогу має на продаж іще лише рожеву воду. Скористав отже з нещастя того бідолахи і купив у нього всю його рожеву воду за половину вартости.

Сей блискучий інтерес впровадив його в дуже добрий настрій. Та замісь звичаєм східніх купців ушанувати корисний інтерес гостиною,

він надумав краще піти до лазні, де вже не було досить давно. Коли роздягався, сказав до нього один його приятель або такий, якого він уважав своїм приятелем (де там у скупаря приятелі!), що його пантофлі зробили його прислївом цілого міста і слід би вже йому купити собі нові.

— Та я давно вже думаю про се, — відповів Касим. — Та тільки коли придивлюся гаразд, то вони не такі ще подерті і можуть іще служити якийсь час.

За такою розмовою він роздягся і пішов до купальні.

Поки там мився, прийшов багдадський кадї купати ся. Касим вийшов із купальні перед ним і подав ся знов до передпокою. Тут він убрався, але на дармо шукав своїх пантофлів: замість них стояли на їх місці новісінькі папучі. Наш скупиндряга подумав собі (бо таке було його бажане), що се дарунок того, хто так щиро напояв його, і надів гарні папучі, які ошаджували йому прикрости купувати самому нові, і радісно пішов собі з лазні.

Коли кадї викупався, кинулись його слуги шукати папуч свого пана, та дарма; знайшли лише колодковаті капцюгани, в яких зараз пізнали Касимові пантофлі. Придверники побігли за злодієм, ухопили його з поличним і привели назад. Кадї взявши свої пантофлі назад, відправив його до в'язниці. Касим мусїв викупити ся, а що його вважали що найменше

таким же богачем, як скупарем, то коштувало се його не дешево.

Вернувши назад до дому, кинув засмучений Касим свої пантофлі до ріки Тигра, що плила під його вікнами. Кілька днів потім витягли рибаки свою сіть тяжшу як звичайно і знайшли в ній Касимові пантофлі. Цьвяхи, якими вони були підковані, нарobili в очах сіти не мало спустошеня. Рибаки, сердиті на Казема та на його пантофлі, надумали вкинути їх йому до хати крізь отворене вікно. Кинені з розмахом пантофлі вдарили по фляшках установлених на примурку і звалили їх до долу; фляшки побили ся, а весь рожевий олійок пропав.

Хто здужає, нехай уявить собі біль Казема на вид такої руїни.

— Прокляті пантофлі! — крикнув він микаючи собі бороду, — вже ви не будете більше робити мені шкоди.

Сказав се, взяв рискаль, викопав у своїм саду яму й закопав там пантофлі.

Один сусіда, що вже давно мав його на пеньку, побачив, як він порпав ся в землі, побіг зараз і дав знати намісникови, що Касим у своїм саду викопав скарб. Більше не було треба нічого, щоб розпалити намісникову захланність. І хоч як божив ся наш скупиндрия, що не знайшов ніякого скарбу, лише етів закопати свої пантофлі, колиж бо в намісника вже розгорівсь апетит на золото, і бідолашний

Касим мусів знов окупити свою свободу дужо грубою сумою.

В розпущі посилав він тепер свої пантофлі з усього серця до дідька, далі пішов і вкинув їх у водопровід геть далеко за містом: сим разом—думав собі—ніяка жива душа не дізнає ся вже про них. Але чортик, що доси невтомно робив йому погані пакости, зволік пантофлі просто в головну трубу водопроводу, так, що вони спинили доплив води. Доглядачі водопроводу поспішили на місце, щоб направити лихо, знайшли Касимові капцюги, занесли їх до намісника й заявили, що з них пішло все лихо. І знов властивця нещасних пантофлів запроторили в тюрму й засудили ще на більшу грошеву пеню, ніж оба попередні рази. А намісник покаравши переступ не хотів задержувати нічийої власности і щиросердно віддав Касимови його коштовні пантофлі.

Касим бажаячи нарешті увільнити ся від усіх бід, яких вони наробили йому, постановив собі спалити їх. Та що вони були набрякли водою, то поклав їх на плоскім дасі свого дому, щоб висохли на сонці.

Та нещасте ще не всі свої стріли випустило на нього, а остатня, яку воно ховало доси, була найболючійша. Сусідський пес побачив пантофлі, скочив із даху свого господаря на дах скунаря, вхопив один пантофель у писк і граючи ся ним упустив його на вулицю. Проклятущий важкий пантофель упав як раз на голову вагітній жінці, що проходила по при-

дім: перестрах і сила удару зробили те, що скалічена жінка породила дитину. Її муж подав ся з жалобою до суду, і Касима засудили на грошеву кару, вимірену відповідно до вчиненого нещастя.

Тоді він пішов до дому, приніс оба пантофлі і держачи їх у руках промовив до судії так сердито, що судія аж розсміяв ся:

— Отсе та нещасна причина всього мого лиха! Ті прокляті пантофлі довели мене до жебрацької торби. Прошу вас видати тепер такий вирок, щоби від сьогодні мене не карано більше за нещастя, яких вони — я в тому певен — іще нароблять.

Судія не міг відмовити його просьбі; та Казема дорого коштував той досвід, як то небезпечно не міняти пантофлів у пору.

Прочитавши се оповідане кождому легко буде зміркувати, де і наскільки я відбіг від нього. Поперед усього я не бажав зупиняти ся на тій дуже мілкій моралі, яку випровадив із оповіданя — не знаю вже, чи арабський автор, чи його французький або німецький попередник (бож певно арабський текст тут не передано дословно, а лише коротеньким винятком). Я глянув на ту комічну історію з її трагічного боку і не вменшаючи комізму силкував ся ви-аести на верх її трагізм власне в психології скупаря та в устрою тої орієнтальної суспільности, серед якої відбуває ся подія. Деспотизм, підкупність урядників, безправе одиниці

виплоджує фаталістичний світогляд і нахил до містицизму. Сюди, в сей світ вірування тікає й Абу Касим, зруйнований матеріально через гру випадків, а властиво через урядове здирство. Критика фахового орієнталіста проф. Кримського зазначила, що я добре вгадав ту психологію.

І ще слівце про кінцеву фразу моєї поемки. Проф. Кримський закидає їй несуразність, бо ж у часах халіфів, у яких іде оповідане, годі ще говорити про Турків і тим паче про турецьких святих. Про те я лишив сю фразу, бо в ній характеризується не час події, а наше народне розуміння її: турецький святий у нашій і польській нар. приказці значить голяка, чоловік без маєтку (*goły jak turecki święty*). Нехай і так, що в віднесеню до Абу Касима ця фраза — анахронізм, але для нашої публіки вона добра характеризує власне те положене, в якому він опинився, а разом цілій поемці дає значіне погляду: як то чоловік сходить на „турецького святого“.

Іван Франко.

I.

Хто такий був Абу Касим і як виглядали його капці.

У Багдаді славнім місті,
Тому літ не сто, не двісті,
Як халіфи*) ще жили,
Був вдовець, стара катряга,
Та такий вам скупиндряга,
Що шукать по всій землі.

Хоч багатий був як рідко,
То ходив брудний як дідько,
І обдертий як жебрак :
Сороччище чорна, груба,
Ледво руб держить ся руба,
А штаниці мов райтак. **)

Лисину замість турбана ***)
Обвивала шматга драна,
Ветха — й коліру не знать;
Плащ — верета-перетика,
Шпилька з терня, пояс з лика —
Хоч у просо, шпаки гнать.

*) Халіфами звались магомеданські володарі, що були заразом царями і головою церкви.

**) Райтак — решето з великими дірками.

***) Завій, який Араби носять на головах замість шапки.

Звав ся дід той Абу Касим,
Був купець собі, не блазень,
Пахощами торгував.
Як помісті йшов часами,
Всякий люд за ним юрбами
Біг і дивом дивував.

Та найбільше всіх уваги
У старого скупиндряги
Його капці знай тягли :
Але капці-ж бо то, капці !
Що мабуть ще дідьчій бабці
Шлюбним обувом були.

Відки Абу Касим взяв їх,
Кілько літ уже вживав їх,
Сего не затамив сьвіт;
Знали лиш шевці багдадські,
Що ті капці чудернацькі
Латали вже з десять літ.

Що там прищіпок без міри !
Що там дратви, що там шкіри
Шевські руки уплели !
Десять раз підшви клали,
До старих нові шпиляли,
Щоб міцнійші були.

А під десять шкір тих, братку,
Абу Касим на остатку
Цьвяхів густо сам набив,
Тай то цьвяхів з головками,
Мов цибулі з чесниками, —
На уряд коваль зробив.

І обдаси тож незгірші :
Мов конита що найширші,
Оттакий лишали слід;
Пришви дубельтово шиті
Так були латками вкриті,
Наче дуб, корявий дід.

Ноевий ковчег — я певен —
Стільки лат не мав і бревен,
Що ті капці-шле таки;
Подабали на колоду,
А тяжкі були до ходу,
Наче проса два мішки.

Тож то мир увесь зглядав ся,
Як в них Касим прокрадав ся
Вулицями за базар,
Як потів бідак і сапав,
Ноги тяг, що ледво шлапав,
Мов за кару кайданяр.

Капці тіі так всі знали,
Так їх часто споминали,
Що прислівем стались в мить:
Як тяжке щось мав хто в гадці:
„Се як Касимові капці,
Сего я не втну зробити.“

Слухайте-ж, як доля ненька
Тими капцями злегенька
Скоботать його взяла,
Поки всі гидкі й болющі
Злих правичок шкаралющі
Потрощила й розмела.

II.

Як Абу Касим на ліцитації купив собі біду.

Раз базаром Абу Касим
В день торговий ледво лазив,
В своїх капцях ноги тяг,
На торгу він знай пильнує!
Тут продасть, там знов купує,
Все снуєсь по вулицях.

В тім забили барабани
І валить народ юрбами
Там, де возний судовий
Став на бочку й викрикає:
„Хто охоту й гроші має,
Най іде в базар новий!

„У базарі, добрі люде,
Ліцитац'я зараз буде!
Там купець єсть Бен Омар;
Пахощами він торгує, —
От у него ліцитує
Суд за довг увесь товар.“

Мусульмани тее чують,
Ті жаліють, ті кепкують,
Та ніхто не поспіша.
„Пахощі, се бабське діло!
Нам на те, щоб грішне тіло
Прокормить, нема гроша!“

Та один лиш Абу Касим
Вчувши се аж скочив разом
Мов підріс і просьвітлів.
„Пахощі, та й то хороші!
Продають за песі гроші!
Коб на час я долетів”!

І вже сапа і вже фука,
Шкандибає і штильгука
В Бен Омаровий базар...
Тут спіткне ся, тут офукнесь,
О прохожих лобом стукнесь,
А біжить мов на пожар.

Прибігає — не витаєсь,
Тільки про товар питаєсь
Та розвідує ціну.
В тім Офар до него сходить
І на бік його відводить
На хвилиночку одну.

„Друже любий, Абу Касим!
Бачиш, що за горе разом
Впало наче з неба грім
На мій дім! Та їй же Богу,
Най зломаю зараз ногу,
Як я сам що винен в тім!

„Знаєш сам — купець я чесний,
Але трафивсь друг облесний,
Я за него заручив;
Вчора мав він довг сплатити, —
Ну, і втік! І ось гляди ти,
В що мене він затащив!

„Друже любий, Абу Касим!
Поратуй мене сим разом!
Словечко одно скажи,
Що сплатиш сей довг за мене!
А то горенько нужденне
Жде мене в тюрмі, в вежи!

„Та самому б ще терпіти
Пів біди! А жінка, діти!
Адже все спліндрують тут!
Так що нам хоч зараз гинуть,
Хоч із моста в воду плигнуть...
Сяк чи так — нам всім капут”.

Та не зрушив скупиндрягу!
Замість взяти на розвагу
Його просьбу, його плач,
Він промовив: „Кумцю любий!
Я? Тебе спасать від згуби?
Чи ж то я такий богач?”

І лишивши Бен Омара,
Він спішить, де возьних хмара
Ліцитацію вела,
І рожевого олійку
Величезну сулійки*)
Власне на продаж внесла.

Сей олій зі Шірасу**) просто
Варт був певно пястрів***) зо-сто, —

*) Сулія — велика фляшка, бутля.

**) Шірас — головне місто Персії, славне своїми рожами, в яких
видобувають дорожочіний олійок.

***) Пястр — арабська монета, трохи менша від нашого кульдена.

Та ніхто не купував :
Абу Касим скупарисько
Безсумлінно всю бутлисько
За три п'ястри сторгував.

Дав три п'ястри, в міх бутлище,
Та домів коби чим швидше, —
Наче з краденим летить.
А Омар зітхнув тай шепче:
„Бог тобі за добре серце
Ще й з процентом заплатить !“

III.

Як Абу-Касим перший раз позбув ся своїх капців.

От таке добро здобувши,
Про товариша забувши,
Абу Касим страх зрадів.
Щоб всі бачили, що справив,
Цінну бутлю він поставив
У вікні, де сам сидів.

Сам він взяв ся міркувати,
Як би відпразникувати
Славний сей здобуток свій ?
Дать на Боже? Учту справить ?
Ні, про се й не думав навіть.
„В лазню я піду як стій!“

Дім як слід поламикавши,
І за пояс ключ заткавши,
В лазню почалавав він.
Тут за вступ прийшлося платити, —
Плюнув, буркнув щось сердитий,
Мов би гризти мусів хрін.

В лазні служба вже пильнує :
Той у него капці заує,
Сей знімає драпний плащ,
Третій ноги натирає,
Той щось в крижах направляє,
Аж хруснув у синці хрящ.

Поки там служебні руки
Скупаря беруть на муки,
Мажуть, правлять, місять, труть,
Аж підходить звільна к ньому
Друг один — чи то скупому
Він таким здавав ся бути.

Привитались, розмовляють,
Сее-тее споминають.

Далі друг сьміяється став:
„Абу Касим, любий друже,
Ті канці — час вже дуже,
Щоб ти ниньші канці мав!

„Глянь! Сеж дійсенї почвари!
Ім нема в Багдаді пари:
Кльоди шкіряні якісь!
Та-ж бо чоловік маючий, —
Справ собі як слід папучі,
В кандалах отих не лізь!“

„Правда, друже!“ — Касим каже. —
Я вже й сам нераз, а якже,
Про те думав, як на гріх:
Але, знаєш людську вдачу!
Як старі ті канці бачу,
То мені щось жалко їх.

„Так уже я з ними зжпв ся!
А як добре придивив ся:
Тяж вони ще добрі скрізь!
Щож, їх дурно викидати,
А нові купувати?
Се-ж нерозум! Бога бійсь!“

Поки так балакав Касим,
Аж до лазні входить разом
Пан багдадський судія.
Кинулись до него слуги:
Сей роззув, турбан зняв другий..
„Я натру! Обмию я!“

Абу Касим аж озлив ся
І з під лоба подивив ся
На лизуньство „подлих“ слуг,
Тай пішов у лазню живо,
А за ним глядів жартливо
Той його ніби-то друг...

Був там довго чи коротко,
Паривсь гірко чи солодко,
Сее вже не наша річ,
Доста, що суддя ще в ванні
Кляв на слуги окаянні,
Як наш Касим вийшов пріч.

Вийшов з лазні, одягаєсь...
А де капці? Оглядаєсь,
Але капців ні сліду!
А на місці їх блискучі
Ще новісінькі папучі
Хтось поклав як на біду.

Абу Касим усміхнув ся.
„Хитрий друг мій! Як звинув ся!
Сам немов мене ганьбив,
Та заким я вимивсь в парні,
Він взяв капці незугарні,
А папучі ті купив.“

Так то хитро Абу Касим
Виміркував серцем ласим
І повірив в догад свій!
Швидко вдяг свої онучі
І обув нові папучі,
З лазні драла дав як стій.

Та хоч дав він з лазні драла,
В слід за ним біда вже гнала,
Мов за жертвою змив!
Ось чортів спімнувши копу,
Виліз наче рак з окропу
З лазні сам пан судия.

Вийшов з лазні, одягаєсь...
Де папучі? Оглядаєсь,
А папучів ні сліду!
Замість них для осолоди
Два капчиська мов колоди
Хтось поклав як на біду.

Пан суддя був дуже строгий,
Наробив як стій тривоги:
„Хто мої папучі вкрав?
Хто для насьміху й наруги
Сі проклятії каццюги
Замість моїх тут поклав?“

Страх і трепет по всій лазні!
Шепти, мови невиразні...
Далі скрикнули всі враз:
„Ах, се-ж Касимові капці!
Певно, трясетья його бабці,
Він же й обікрав тут вас!“

Зараз хопивши палюги
В здогін скочили два слуги.
Абу Касим і не снів,
Що за ним біда йде спішно!
Він в нових капучах втішно
Вже до дому доходив.

А в тім крики його гадку
Перервали: „Дядьку, дядьку,
Зупиніть ся! Стійте, гов!“
Став мій Касим, озираєсь, —
Се хлоп з лазні наближаєсь,
Весь задиханий прийшов.

„Дядьку Касим, Аллах з вами!
А там в лазні пан за вами,
Пан якийсь знатний питає.
Конче хоче вас пізнати.
Се мабуть купець багатий,
Бо нас двох по вас післав.“

Абу Касим здивував ся,
Веселенький поспішав ся,
Думав добрий зиск найти.
В лазні він вступа пороги,
Коли бач, суддя тут строгий
Як г.о скрикне: „А, се ти!“

Ти се, дрантавий злодюго!
Гей, візьміть, звяжіте туго
І в тюрму його запріть!
І здійміть мої папучі,
А капчиська ті вониючі
До карку йому вчепіть!“

Тут мав лазню Абу Касим
Не пішло йому се плазом,
Що приятель жарт зробив,
Що вже плакав і кланяв ся,
Толкував ся і звиняв ся, —
Пан суддя трохи не бив.

Мусів Касим на остатку
Пястрів видобуть десятку
І судді віткнуть в кулак,
Щоб минути злої лазні.
Так то змитий з тої лазні
Видобув ся неборак.

IV.

Мокра меланхолія Абу Касима. Він кидася свої напці
а ріку Тігріс, та воки по злодійськи нічною порою
вертають до него назад.

Абу Касим страх нещасний
Повернув у дім свій власний,
А вернувши розридавсь.
Він скупар був, не злодюга, —
Аж тут ось яка наруга
Впала, що й не спамятавсь.

„Боже! — крикнув він крізь сльози, —
Чи ж то я коли де в лози
Крадене добро таскав?

Чи в каварнях крав турбани ?
Чи по лазнях я кармани
Людській ревідував?

„Чи з злодіями я шляв ся,
До комори добирав ся,
З стайні коні виводив?
Чи то я підніс правицю
На халіфову скарбницю?
Чи везіру*) догодив?

„Будь я не купець, а віхоть,
Як чужого хоть, за ніхоть
До моїх прилипло рук!
Щож судлі я тому вдіяв,
Що мене він позлодіяв
І здер з мене гроший гук!

„Боже, знаєш в своїй власти,
Чи хоч думку мав я вкрасти
Ті панучі навесні!
Я-ж не ткнув ся б їх, як живо,
Коб не жарт, що так злосливо
Хитрий друг удрав мені!

„Ах, та вже тепер я бачу,
Що мою поцтиву вдачу
Тії каңці в грїх ввели !
Я бажав панучі мати, —
Мусїв се мій друг пізнати,
Щоб він висїв на ги́ли!

*) Везір — високий урядник державний.

„Я бажав в нових ходити. —
Грошей жаль було купити,
Пристрастила ся душа
До отсих кайданів клятих!
Через них прийшлось віддати
Купу ось яку гроша!

„Кляті капці! Засліпили
Ви мене зовсім в тій хвилі,
Душу спутали мою!
Ви мене вели до згуби!
Так за те я чорту в зуби
В сій хвилині вас даю!“

В тім настрою страх понурім
Він за вуха капці шнуром
Міцно враз оба звязав,
Взяв на плечі мов колоду
І над річки Тігра воду
В тихих думках поманджав.

Не далеко мав манджати:
Влизько від його кімнати
Бистрий Тігрис шумно плив.
Абу Касим над рікою
Став і ось перед собою
Свої капці положив.

„Капці, — мовив він, — невдячні!
Ви забули, необачні,
Як я вас любив, беріг!
Як я звільна в вас чалапав,
Кілько сот разів вас латав,
Підбивав, скріпляв як міг!

„А про те ви, канці кляті,
Замість вдяки, благодаті,
Довели мя до біди!
Ось вам від старого друга
Замість вдяки таж наруга:
Йдіть до біса до води!“

І каміня в них наклавши,
Шнуром добре завязавши
Розмахав і бух в ріку!
А вертаючи до дому
Тішивсь, що собі самому
Пімсту видумав таку.

Ой, так, так! Собі самому!
Бо коли вернув до дому
І про канці ні ду-ду,
Злая доля на готові
Тії канці стофунтові
Мала на його біду.

Ось три дни собі минули.
Нічю рибаки тягнули
Невід в Тігрісі по дні.
Як тягнули, так тягнули,
Раптом щось тяжке почули.
Мов колоду у матні.

„Баччість! Рибазнать велика!“
Крикнув невода владика, —
„Затягай до беріжка!
Живо, братці! Осторожно,
Бо її сполошнить можно!
Алеж бестія тяжка!“

Стогнуть рибаки, працюють,
Знай до берега прямцюють.
Аж ось раптом: пррр, та гов!
Запалась матня в колоду!
Щоб відпять, владика в воду
Мусів бовтнуть стрімголов.

Довго шпортався там та нипав.
Виліз — ледво-ледво хлипав.
Хлопці невід потягли,
Ще тяжкий! Ну, Богу хвала!
Значить риба не пропала!
Страх цікаві всі були.

Витягають: що за дідько!
Риби ні хвоста не видко!
Діри у матні кругом,
А на споді для вигоди
Два канчиська мов колоди
Та ще й з кам'яним нутром!

Став владика тай журить ся,
Проклинає аж курить ся:
„Щоб йому тристенний біс,
Тому вражому надлюці,
Що ті дідьчії папучі
Нам в найкращий вир заніс!“

Аж один рибак погляне,
Тай говорить: „Пане, пане!
Чиж не знаєте ви їх?
Сеж, — тристенний його бабці! —
Абу Касимові канці!
Він собі з нас робить сьміх!“

„Так?“ — владика лютий крикнув,
Капці з невода він смикнув
І нічого не сказав:
Взяв на плечі мов колоду,
І прискорюючи ходу
Вулицею поманджав.

Не далеко мав манджати:
Зупинив ся просто хати,
Де наш Абу Касим жив;
Там, щоб хвильку відітхнути
І довкола позирнути,
На землі їх положив.

Пусто скрізь було в тій хвили.
Тож він розмахав що сили
Капцями тай бух в вікно!
Сам на річку скочив живо,
Та знай шепче: „Маєш пиво!
Маєш! Все мені одно!“

V.

Рожево-пахуче пробудженє Абу Касима, гіркий плач
його і рішенє -- спалити напці у огни.

Не злякавсь так Йона того,
Як його з човна сухого
В морську кинули глубинь;
Не в таке впав остовпине
Беда, як мертве каміне
Прорекло йому: Амінь; *)

Не такий Филістимлянів
Страх напав, як стовп той грянув.
Що звалив сліпий Самсон, —
Як злякав ся Абу Касим,
Коли брязком-стуком разом
Вдарило йому на сон.

„Боже правий! Боже правий!
Чи то сон такий лукавий,
Чи кругом валить ся сьвіт?“
Так прокинувшись бурчав він,
Сонні очі протирав він,
Щоб довкола поглядіть.

*) Беда, знаменитий англійський письменник і проповідник
IX віку оселів на старість, та проте ходив проповідати від села до
села. Раз збиточник-провідник завів його між каміне; Беда вигу-
лював огнисту проповідь, після якої каміне крикнуло: Амінь.

Поглядає — горе! горе!
У покою наче море
Запаху ще розлилось,
А в тім морі серед хати
Мов остров якийсь заклятий
Бовваніє чорне щось.

Чи то казка? Чи то снить ся?
Щоб зовсім потверезить ся,
Він потяг себе за ніс.
„Ні, не сплю! І ось вже дніє.
Та який се холод віє
Крізь віконце? Що за біс?“

Він зриваєсь, з ліжка сходить,
По тім морі босо бродить
По самісіньки кістки;
Раптом скрикнув мов безумний,
Впав на ліжку, мов до трумни —
Зрозумів усі звістки.

Він пізнав те чорне диво,
Що близь ліжка горділиво
У олійку розляглось:
Не остров се в океані,
Його капці окаянні
Повернули к нему осьь.

Як пізнав їх дід нещасний,
То йому відразу ясний
Став весь звязок загадок:
Шибя збита, бутля збита,
І та річка скрізь розлита —
Весь покій в олійку мок!

„Боже! За щож стільки кари?
У підлові всюди шпари,
Весь олійок пропаде!“
Скрикнув Касим, серед хати
Скочив, щоб олій збирати —
Але де збирати, де?

Поки там найшов боклагу,
Вже старого скупиндрягу
Кара повна досягла:
Весь олійок втік у шпари,
Окрім запашної пари
Дошка голая була.

Став наш Касим, страфу баче,
І сердечне, ревне плаче,
Бороду на собі рве;
Кілько раз на капці глянє,
Іх клине, що духу стане,
А лютє, аж реве.

„Капці, капці, каро божа!
Що за демон в Тігру ложа,
З дна річного вас добув?
На мою тяжку руїну
В нещасливую годину
У вікно мені шпурнув!

„Чом не довершив вже злови
І мені вас, до хоґоби,
Не шпурнув на лоб старий,
Щоб я сьвіта більш не бачив,
І не кляв і не собачив
З горя так, що Боже крий!

„Щож я буду бідний діяв?
Всі надії, бач, розвіяв
Лютий ворог в один мах!
Через капці проклятуці
Наробив з олійку гуці,
Сотню пястрів виссав прах!

„Капці, капці, бузувіри!
До якоїж ви ще міри
Дійдете в завзятю злім?
Краще б кров мою ви пили,
А ніж бутлю сю розбили!
Щоб розбив вас божий грім!“

Але капці серед хата
Розлягли ся як магнати —
Чорні, мокрі та важкі, —
Вид їх бридкий, безугарвий,
Та за тее запах гарний,
Бо в олійку по пражки!

Вид сей — Касимова скрута.
Піднімалась злоба люта.
В його серці против них.
„Сгійте, клятї шлапацюги!
За всі шкоди і наруги
Я на вас пімщу ся в миг!

„Моїх рук ви не втечете,
Марно, гадко пропадете,
Як собаки навісні!
Як Жидів тих кроволійців,
Сретиків-боговбійців!
Я спалю вас у огні!“

Сю завзяту постанову
Й гріпную її основу
Абу Касим проскрипів,
Потім капці взяв за чуби,
Щоб задвигать їх до груби,
Та враз став, мов остовпів.

„Мокрі, кляті! Що робити?
Як же їх мені спалити?
Адже треба сяжень дров,
Поки шкіра ся розмокла
Висхне — щоб тут нагле здохла!
Значить, кошт і страта знов!

„Винесу хиба на кришу,
Там на пару день їх лигу,
Най собі на сонці схнуть,
А тоді на славу божу
Дідьче се насіне вложу
У огонь — тай к чорту в путь!“

Так собі розміркувавши
І на палку капці взявши
Касим їх на дах поніс.
Верг там, та не бачив того,
Як сьміявсь і кпив ся з нього
Злий вбиточник, клятий біс.

VI.

Собачі герці на дасі і їх сумні наслідни в низу. Аїт
плати, Абу Касиме!

У Вагдаді славнім місті
Є вулиць не сто, не двісті,
А круті всі та вузкі;
А при них доми маленькі,
Наче при пеньку підпеньки,
А дахи на всіх плоскі.

Наче скрині ті біленькі,
Двері, вікна все маленькі,
Тягнуть ся доми ті в ряд,
Всі до вулиці плечима,
Кожий зиркає очима
На подвіре та у сад.

Днем народ в домах дримає,
Доки спека донимає,
Бо там спека що аж страх;
А коли повечеріє,
З Тігра холодом повіє,
Люд гуляє — по дахах.

Там дахи те, що в нас сквери:
Супочивок і спацери
І сусідський розговор;
Щоб свіженьким подихнути
І на народ позирнути
Всяк спішить на дах, на двір.

Днем, коли пани дримають,
По дахах лиш пси гуляють,
Як у нас по вулицях;
Там для них простору много
Не значить їм се нічого
Скочити з даху на дах.

Там то скоки, там то псоти
Биправляють пси і коти,
Перегони та борні,
Гавкають немов на ловах,
Мявкають на всяких мовах,
То гризуть ся мов дурні.

Гарна річ є жарт дитинний,
Та не кождий жарт — невинний,
Не однако кождий варт:
Хлоп жартує — зарегочеш,
Пан жартує — плакати хочеш, —
Та найгірший песій жарт.

Здїбали ось пси-Багдадці
Абу Касимові капці,
Що там сохли на дасі:
Всі над ними поставали,
Головами знай кивали,
Мов над карпом у вівсі.

Поставали тай не знають,
Що з тим звїрем дїять мають,
Далї гаркли: дзяв, дзяв, дзяв!
Звїр сидить, немов колода.
Пси міркують: ось пригода!
Вже один за вухо взяв.

Гаркнув, тягне — годі рушить !
Ба вже другий зуби сушить,
Капця торгоє за ніс.
Тут і иньші скоком, скоком,
Хто встиг просто, а хто боком—
Гей до капців, щоб їм біс!

Гавкають на всякі гласи,
Рвуть за вуха, за обцаси,
Відривають прищипки,
Торгають куди попало,
Та всего ще їм за мало, —
Розігрались залюбки.

Два, три разом їх чіпають,
Капці в гору піднімають,
Тягнуть, котять, волочуть:
Сей упаде, той прискоче,
Сей гаркоче, той дзявкоче, —
Затягли їх в самий кут.

Та хоч тут їх дотащили,
То в спокою не лишили, —
Міри песій жарт не зна!
Далі рвали і гарчали,
Піднімали і тручали,
Наче пер їх Сотона.

Раптом зойкнув псисько з жаху,
Як тяжезні капці з маху
Гримнули з ним враз у низ.
Иньші пси мов зм'яті стали,
В низ хвости всі попускали,
Потім мовчки розійшлись.

Так злочинець, зло зробивши,
Утікає, хвіст стуливши,
Геть у гори та ліси.
Слухайтеж, яку провину
В нещасливу ю годину
З капцями зробили пси!

По при Касимів домище,
Тиснучись к стіні чим ближче,
Щоб не впасті де під віз,
Власне сею годиною
Йшла бабуся з дитиною, —
Видно біс її надніс.

Стала баба просто рога,
Задивила ся небога,
Як счепились два вози:
Коні шарпають та рвуть ся,
Візники трохи не бють ся,
А паня кричать: вези!

Стала баба, всьміхаєть ся,
Щось їм радить збираєть ся,
А дитя держить в руках.
В тім гар-гар, гур-гур почулось,
Щось страшне таке метнулось,
Мов увесь звалив ся дах.

Зглянутись не встигла баба, —
Вже кіхтяста песя лаба
Шкряб її через лице!
Передерла мов драбину, —
Баба кинула дитину
Та й кричить: „Ой, щож отсе?“

На дитину-з ту нещасну
Впали капці рівночасно,
Мов із неба латий грім:
По головці як дістало,
То лиш дрібку запищало,
Та й уже було по нім.

Тут вже гвалт і крик зробив ся!
Перед домом люд стовпив ся,
Всі кричать, мов на живіт.
Баба кров з лица втирає,
Мов безумн: знай питає:
„Що се, чи валить ся сьвіт?“

Та дитя як мертво вздріла,
То страшенно заревіла:
„Ой ягідочко моя!
Моя внучечко єдина!
Щож без тебе, сиротина,
Та почну на сьвіті я?“

Люде слухають, зітхають.
„Що тут стало ся?“ питають.
„Хто се, як дитину вбив?“
Та як капці угляділи,
В один голос заревіли:
„Ось він! Ось хто се зробив!

„Га, сеж Касимові капці
Вбили внучечку тій бабці,
Ще й самій роздерли твар!
Абу Касим! Гей, чи чуєш?
Капців своїх так пильнуєш?
Де він, клятий той скупар?“

Абу Касим наш вужденний
Вчувши галас той страшенний,
Весь поблід і помертвів,
Весь затряс ся мов трепета,
Бо вже чує, що в тенета
Біс його зловити вспів.

Вийшов, мов на суд злочинець.
Гнеть якийсь там челядинець
Здоровенний, аж горить,
Хап його за руку живо:
„Ось де пане, ось те пиво,
Що ви вспіли наварить!“

І притяг його до баби,
Абу Касимові лаби
І кровю обмазав.
„Бачте! Бачте кров невинну!“
Потім вбитую дитину
В руки Касиму поклав.

„Нате, пане, понесіте!
Або хоч собі зваріте!
Саме добре у окріп!
Певно сею ви бажали,
Як ті капці заставляли,
Мов на вовка в лісі сліп“.) *)

„Ганьба! Ганьба!—крикнув разом
Тлум весь — ганьба, Абу Касим,
Що забулись ви аж так:
Баб та діти розбивати!
Бо на щож би пакувати
В капці стільки каміняк?

*) Сліп — приклад до вбивання великих звірів, зроблений на подобу мишачої пастки.

„Людоїде з серцем драба! —
Скрикнула кровава баба —
Ти не думай се собі,
Що свою тяженьку рану,
Свою внучечку кохану
Подарую я тобі.

„Люде добрі! Присьвідчіте!
І зо мною враз ведіте
До судді його, як стій!
Всяк щоб знав його провину,
Най він сам несе дитину,
Капці ж двом тра взять на кій!”

Абу Касим як заклятий
Слова ще не успів сказати,
Спамятати ся не міг,
Як усе те. мов невольна
Візія якась пекольна
Так його і збило з ніг.

Весь він кровю обагрений,
Мов розбійник навіжений,
А мертве дитя в руці,
А при нім кровава баба,
Перед ним два крепких драба
Носять капці на дрюці.

А довкола тлум-громада!
Оттака чудна парада
Вулицями потяглась.
Круки знай гудуть завзяті;
При судейській ось палаті
Вся ота юрба зляглась.

Пан суддя вже жде за ганку.
„Абу Касим! А, коханку!
Ми знайомі вже мабуть.
Ну-ко, що ти вдрав нового,
Що людей привів так багато?
Що се так вони ревуть?”

Довгу хвилю се трівало,
Напотів суддя немало,
Поки розпитав як слід,
Хто й яку зробив провину,
Хто і як убив дитину,
І роздряпав бабі вид.

Та судді хоч ясно стало,
Що було в тім ділі мало
Абу Касима вини,
Та вже мав на него пік він,
І для того так орік він:
„Поелику капцани,

„Що зробили всю ту страшність
Абу Касимова власність,
І її повинен він
Пильнувати, зберігати, —
То й одвіт повинен дати
За дитини сеї скін.

„Поелпкуж ся дитина —
Баби внучечка єдина,
Вся надія її дому,
То крім кари на убійство
Має Касим се злодійство
Відплатити по закону.

„Мусить з нею подружитись,
На нове дитя розжитись,
Щоб її не вигас рід.
А за кару п'ястрів двісті,
Других двісті тій невісті
За каліцтво дати слід“.

Так премудро розсудивши,
Двісті п'ястрів получивши
Пан суддя потяг домів, —
Касим же, мов громом вбитий
Став, не знає що робити, —
Остовпів і занімів.

VII.

**Як Абу Касим поспекав ся останної любови і який скарб
закопав у ночи.**

Я не знаю, як там тому,
У кого в розпалі злomu
Кат всю шкіру з тіла здер;
Та здаеть ся менше-більше:
Ані ліпше ані гірше
Касим чув себе тепер.

Він стояв мов остовпілий,
На лиці мов крейда білий,
Радше жовтий наче віск;
В голові його мішалось,
Серце в груди знай стискалось,
В ухав чув ся шум і тріск.

Далі шепнув: „Боже, Боже!
Що то людська злоба може!
Бий вас божий грім усіх!
Я знесу ті всі руганя,
Чень вас ще мої зітханя
Здують мов ковальський міх!“

Так побожно він зітхнувши,
Вид турбаном завинувши
Скулив ся, щоб геть іти;
Та в тій хвилі руки штири
З двох боків його вчепили;
„Гей, кудиж то справивсь ти?“

Абу Касим аж здрігнув ся,
Зупинив ся, озирнув ся, —
Бачить, се полідиант.
Він держить його за поли,
Тай кричить: „А гов! Поволи!
Пане, ось де е наш фант!”

„Що за фант?” — Ну, ваші капці.
Пане, ми не голоцранці,
Ми не ласі на чуже!
Ось вони, ще й на дрючнів:
Нате вам їх! В тій хвилині
Забирайтесь з ними вже!”

Весь народ зареготав ся.
Абу Касим не змагав ся,
Капці на коркоші впер,
Тай махає — та поволи!
Знов щось сїн його за поли
Тай кричить: „Щож я тепер?”

Знов оглянувся Абу Касим,
Тай аж весь здрігнув ся разом,
Мов в кропиву голий сїв:
Се ж та баба, що з за неї
Він зазнав біди сїєї, —
Щоб її де вовк іззїв!

Вся розпатлана і боса
І будна і кривоноса;
В роті чорні зуби два,
Руки мов граблі худії,
Щоки мов та грянь сїді,
А голосить мов сова.

От така то краля мила
Абу Касима вчепила
Наче грішну душу кат:
З ним під руку забираєсь,
Приміляєсь усміхаєсь,
Мов він муж її чи брат.

„Абу Касимцю, мій друже!
Не смутись мені так дуже!
Вид свій милий розпогодь!
Вжеж тобі за всі ті страти
Скарб великий і багатий
В мні отсе дає Господь.

„Ах, я так тебе кохаю!
Все віддам тобі що маю,
Всю себе тобі віддам.
Ох, як рада я безмірно!
Лиш мені би ти вірно,
Рай правдивий буде нам!”

Абу Касим тоє вчувши
Та хребет в дугу зігнувши
Силкував ся утекти,
Та бабиця не пускає,
Його к собі притискає,
Тай говорить: „Що ж се ти?

„По що так мене волочеш?
Чи втекти від мене хочеш?
Чи забув, як випав суд?
Коли любиш, люби дуже,
А не любиш, не жаруй же,
Сплату дай мені ось тут!”

Щоб від баби відчепитись,
Мусів Касим знов поритись
В своїм чересі як стій:
Триста п'ястрів добуває
Важко стогне і зітхає
І дає і мовить їй:

„Бий тебе суха коцюба,
Ти красавице беззуба!
На отсе та подавись!
На добро мое, натїш ся!
Шнур купи собі й повісь ся,
Лиш від мене відчепись!”

Баба гроші загорнула,
Та на Касима зирнула,
Мов їй він батька вбив.
„Ти без серця! Що монети!
Та чи справді-ж так мене ти
Ані раз не полюбив?”

Люд регочесь, рака лазить,
Абу Касим тільки й пазить,
Щоб від баби драла дась.
Сплюнув люто, відвернув ся,
Між юрбою протиснув ся
Тай попер куди видать.

Біг отак, не зупиняв ся,
І назад не обертав ся,
Бо мороз дер по хребті;
Аж до дому причвалавши,
Двері всі позамикавши
Відітхнув у самоті.

Відітхнувши, відсапнувши
І на на капці позирнувши
Мало знов він не здурів:
Бачилось йому в тій хвили,
Що вони йому грозили:
„Впадеш через нас у рів!”

Абу Касиму аж тісно,
В животі зробилось млісно,
В лівім вусі дзінь-дзінь-дзінь!
Рогом очи витріщає,
І на капці поглядає,
І тремтить увесь мов тїнь.

Далі каже: „Боже правий!
Певно дух якийсь лукавий
В тїй капці увійшов!
Вже-ж я певно бідний згину!
В нещасливую годину
З ним собі я в спір зайшов!

„Що-ж мені тепер робити?
Сего ворога не вбити
Ні прогнати патиком.
Злого духа не підкупиш,
Ані иншим не відступиш,
Ні не кинеш геть тайком!

„Та стривайте! Маю раду!
Чейже в більший гріх не впаду,
А побудусь може зла!
В тїй капці з добра-дїва
Певно пакісна, злослива,
Грішная душа вїйшла.

„Відбуває тут покуту
І ма мене пізьму люту
Певно мусить мать за те,
Що над нею збиткував ся,
А Ці не здогадав ся
В місце схоронить сьвяте!

„Аджеж кажуть мудрі люде,
Що душі такій не буде
Супокою хоч пропадь,
Поки хто Ці востанки
Із молитвою до ямки
Здогадаєсь закопать.

„Грішна душечко покутна!
Ох, даруй що баламутна
Мисль моя, мов то дитя,
Доси вперто так блудила
І тебе не нарядила
До спокійного бутя!

„Та тепер свій гріх пізнавши,
Стілько кар за него взявши,
Я мов брат, мов рідний твій
Ще сю нічку з молитвами
В затишку тебе до ями
Схороню на спокій!“

Хто-б побачив, як наш Касим
У побожність вдаривсь раюм,
Як над канцями прикляк,
Як молив ся, в груди бив ся,
Охар, на землі стелив ся,
Рік би: Стік ся неборак!

Е, та добре нам судити,
Як так з боку все слїдити!
А стрїбуй гїркої пить,
Та весь сьвіт тобі затьмить ся,
І здурїти не дивниця:
Будеш капці хоронить!

Так до ночі промоливсьь
І водою окропивсьь
Абу Касим заступ взяв,
Капці завязав в мїшище
І на близьке кладовище
Серед ночі почвалав.

Там довкола озирнувшисьь,
Коло муру в лук зігнувшисьь
Став глибоку яму рить,
Потім капці в ню вложивши
І присипавши й прикривши
Помоливсьь і щез у мить.

VIII.

Слухи про чарівника і Абу Касимова руїна.

Всюди темно, тихо, глухо.
Напружає око й ухо
Абу Касим всяку мить,
Та дарма! Мов у могилі!
Незвичайного не в силі
Нічогісінько зловить.

Та зла доля хоч незрима,
Знай очима злобно блима
І слідить за ним, слідить!
Лист шелесне, гилька хрусне,
Пес загавка, фіртка лусне —
Абу Касим знай тремтить.

Вбіг до дому, за хвилину
Вліз у ліжку під перину,
Богу дякує, що так
Все пішло йому щасливо, —
Та зла доля, хоч лїниво,
Все цовзе за ним як рак.

Як се так вона зновила,
І кому найперш відкрила —
Се втопила в пїтьмі ніч:
Та досить, що до схід сонця
Від віконця до віконця
Бігла ся кумедна річ:

Вартовий сказав Селіму,
А селім знов Ібрагіму,
А від сего чув Ахмет,
Від Ахмета дід та баба,
А від сих ціла громада
Сей нечуваний предмет;

Сеї ночі в пізну добу
Край халіфового гробу
Хтось стогнав і землю рив,
Щось шептав і щось мурликав,
Знать нечистих духів кликав,
Потім скарб у землю скрив.

Мусів бути скарб здоровий,
Бо мішище двокірцьовий!
Як він там його заніс?
Певно не о власній силі,
А заніс і при могилі
Закопав нараяв біс.

Скарб у землю закопавши,
Притоптавши й прилещавши
Він те місце так заляв —
Стражник чув на власні вуха —
Щоб відразу впав без духа,
Хто б копать там починав.

Вдравши вчинок сей поганий
Чародій той окаянний
Знявся у гору наче птах
І через паркан лиш фуркнув, —
Вжеж то біс його так штуркнув!
Аж згадати тее — страх!

Ну, та стражник не таківський!
Вчинок бачучи дідьківський,
Хоч зимниця ним трясла,
За чарівником тим адським
Повз по вулицям багдадським
Геть аж до його житла.

Ледво рано зазоріло,
Донесло ся вже се діло
До багдадського судді;
То суддя від тої мови
Схопивсь наче лев на лови,
Го, го, го! Вжеж будь біді!

Чисто вмившись, помолившись,
Поснідавши тай убравшись
Мовив він до посіпак:
„Зараз кличте вартового!
Чародія нам ось того
Нині треба ще на гак!“

Як для зла, то вартового
І шукать не треба довго —
Він і сам десь близько ждав;
Пан суддя вже в уніформі,
З вартовим по всякій формі
Протокол як стій списав.

„А тепер гляди, небоже!
Докінчить се діло гоже —
Твій найперший заповіт!
Правду своїх слів докажеш,
Як нам зараз же покажеш
Чародія того слід!“

Пан суддя в одну хвилину
Вдяг турбан на головину,
Посіпак узяв сім пар —
І готов був до походу
Хоч в огонь, а хоч у воду,
Мов козак той на Татар.

Рушив похід вулицями,
Та не просто, манівцями,
І що хвилі ріс, міцнів,
Бо що крок юрба цікава,
Чуючи яка се справа,
Пристає до них з боків.

За малої пів години
Натовп люду незлічимий
Гоготів неначе грим,
Вулицями плив, як слиж вивсь,
Аж нараз спинивсь і стиживсь
Там де Касимів був дім.

Вартовий сказав: „Ось тут він!“
Пан суддя сказав: „Мабуть він
Ще не вилетів, ще спить,
Ну-ко живо, як найтихше
З всіх боків отсю хатище
Щільно треба обступить!“

Люде хату обступили,
Та гармідер учинили,
Шум такий і гук і рев,
Що збудив ся Абу Касим,
До вікна підскочив разом:
Зловлений, мов в сіти лев!

Ще не знає, що за штука,
Вже суддя у двері стука:
„В імя права! Відчиніть!”
А народ реве та кличе:
„Де ти, клятий чарівниче?
В комин на мітлі не їдь!”

Абу Касим відчиняє,
Весь тремтить і сам не знає,
Чи живим він, чи мертвий.
Пан суддя від разу к ньому:
„Ти господар сего дому?
Бе, ми знаємось, старий!”

Тут всі люде мов здуріли.
Засьміялись, заревіли:
„Абу Касим! Чарівник!
Он хто зорі краде з неба!
Он кого спалити треба!
Стережіть, щоб нам не зник!”

„Люде добрі“ — мовить Касим...
Та суддя як крикне разом:
„Стій! Ні слова! Ні мур-мур!
Хлопці, гей! для остороги
Разом в него руки й ноги
На один звяжіте шнур!”

Абу Касима що сили
У обарінок скрутили,
Положили на поміст, —
От тоді суддя сідає
І допроси починає.
Що то Касим відповість?

„Як зовеш ся?” — „Абу Касим.”
„Чим живеш ти?” — „Хлібом мясом”
„Люде, чуєте? Влюзнить!
Хліб та мясо він вживає,
Ласки ж божої не знає,
Що живими нас держить!”

„Маеш нам тепер сказати,
Як не хочеш, щоб у пяти
Ми пекли тебе огнем,
Що за чар в ночі ти діяв,
Де й яке ти лихо сіяв?
Говори, бо ми почнем!”

„Люде добрі, — стогне Касим,
Хоч печить, хоч бийте плазом,
В чарах несвідомий я!
Капці, капці ті прокляті,
Що хотів я поховати, —
Ось уся вина моя!”

„Що брехуне ти проклятий?
Капці хтів ти поховати?
Чи здурів, чи дуриш нас?
Зараз все признай для суду,
Бо як ні, то зараз буду
З шкіри у тебе дерти пас!”

Бідний Касим стогне, оха,
Зайкаєсь та по троха,
Путаючись в купі слів,
Хоч безладно та нескладно,
Та тим більш для всіх принадно
Свое горе розповів.

Та чим більш він плакати хоче,
Тим сильніше люд регоче,
Аж тримаєсь за боки;
Лиш суддя мов чорна хмара:
„Брехо, жде на тебе кара
Справедливої руки !

„Хоч ти крутиш і циганиш
Але нас не отуманиш !
Ну-ко, зараз нас провадь,
Де ті капці поховав ти !
Та як в тім не буде правди, —
Будеш тяжко відбувать !“

Тут зайшла маленька хрія:
Як старого чародія
Аж до цвинтаря дігнуть?
Чи йому розпутать ноги,
Чи тягнути край дороги,
Чи для него віз нанять?

Бачте, вірять мусульмане,
Що як лиш на землю стане
Чарівник, то дідьчих сил
Набереть ся, напоганить,
Всіх одурить, отуманить,
Щезне, полетить без крил.

Та не те найшла ся рада.
„В міх його!“ кричить громада.
Вперли Касима в мішок,
Завязали чуб до речі,
Два драби взяли на плечі
Прссилівши на дрючок.

Як колись із Галааду
Добрий кетях винограду
Два Жидове взявшись враз
На дрючку несли під гору
До жидівського табору
До Мойсея на показ, —

Так у місці на дрючині
Абу Касим бідний нині
На кладовище чвалав,
А за ним суддя престрогий,
А довкола люд премногий,
Мов рухливий, пестрий сплав.

Та ось збили ся тісніше.
Стражник мовить: „Ось се місце!“
А суддя: „Розпутать міх!“
Виліз Абу Касим з міха,
Та слаба йому потіка
Серед тих людей усіх.

Мусів місце показати;
Зараз кинулись копати, —
Живо капці віднайшли;
Втішились мабуть капцюги
З пана свого наруги,
Тай що їм не гнить в землі.

Абу Касим мов розбитий:
Сумовитий, не сердитий
На ті капці кинув зір.
Ну, програв остатню пробу!
Вже тепер лягай до гробу,
Але капцям більш не вір!

Ой зітхнув бідак, похнюпивсь!
Тимчасом суддя насупивсь
І до Касима мовля:
„Святотате! Тле мерзенча!
Твоїм ділом озквернена
Ся посвячена земля!

„Варт би ти на паль за тее!
Та щоб місце се сьвяте
Смертний присуд не сквернив, —
Облекши свої калити:
Пятьсот пястрів заплатити
Мусиш так як завинив.

„Триста пястрів на сьвятині,
Сто мені за труди нині,
Вартовому пятьдесять,
Решту на весь люд сей чесний!“
„Ось присуд тобі чудесний!“ —
Всі присутні верещать.

Абу Касим на коліна!
„Пане, сеж моя руїна!
Деж сі гроші я візьму?“
Та суддя рік по хвилині:
„Як не зложиш їх ще нині,
Повандруеш у тюрму!“

IX.

Як Абу Касим своїми капцями зробив революцію в Багдаді

Як часом у темній пусти
Влуд кого візьме ся злючий,
Помотає всі стежки, —
Чоловік у дикім страху
Там і сям біжить без шляху
Мов овечка навпрішки,

Коли гонить вовк лапастих, —
І чим більше він попасти
Силуєть ся правий шлях,
Тим густійше оболока,
Сьвіт йому краде в під ока,
Щоб в знесилі він поляг, —

Так і Касим бідолаха,
Видко — волею Аллаха,
Що скупар був сьвітовий,
Через капці ті суцїги
У такі впав рештабіги,
Що хоч сядь та вовком зий.

І хоч більш він силкував ся,
Наче в сіти вюн звивав ся,
Щоб їх збутись на кінець,
Тим впертійш вони вергались,
За полу його хватались,
Мов заклятий в казці мрець.

Ось тепер, як ті шкрабища
Зо сьвятого кладовища
Зпід землі злий дух відгріб,
Як ще Касиму в додатку
Стопястрівок видер п'ятку —
Геть весь скарб його, весь хліб,—

То сердега вже не плакав,
І не охав, не балакав,
І не торгав бороди,
Лиш сидів неначе змитий,
Мов мертвець рядном укретий,
Що не знає вже біди.

Так без мови і без руху
І без болю, мов без духу
Довго, довго він сидів;
В хаті пусто, голі стіни,
Та він вперто, без відміни
Все на капці лиш глядів.

Капці-ж клятії, безбожні,
Мов пани які вельможні
Знай пишались перед ним —
Повні глини і каміня,
Мов небожі сотворіня
Видом пуджали грізним.

Абу Касим стуманілий
Чув, як капці гомоніли
Ось таку до него річ:
„Дурвю! Нас ти відцурав ся!
В п'ястрах, скарбах ти кохав ся!
Деж тепер ті п'ястри? Пріч!

„Де олійок твій рожевий?
Де котел є твій спіжевий,
Що в нїм гроші ти дусив?
Ну, за чим ти бігав, тюшав?
Зуб судьби усе те скрупав,
Тільки нас не розкусив.

„Ми одні, чи чвеш, друже,
Так тобі все вірні дуже,
Як ти сам був вірний нам.
Стільки літ проживши спільно
Вже розстатись нам не вільно
На потїху ворогам!

„Що вони собі міркують?
Най із тебе й з нас кепкують,
Ти старий про те не дбай!
Нас державсь, як був багатий,
Нас до смерти мусиш мати,
В нас вийдеш і в божий рай.”

Абу Касим стуманілий
Враз підскочив мов здурілий,
Кинувсь бігти до дверей;
В руки голову сдіпивши,
Вуха пальцями закривши
Простогнав він: „Боже кривй!

„Я дурію! Я дурію!
Двох думок злічить не вмію,
А промову капців чув!
Що вони від мене хочуть?
Чом жите мое логочуть?
Щоб їм вік поганий був!

„Ні, не витерплю я з вами
Ані днини, ні години!
Сам їх вид мене убе!
Або сам втечу де з хати,
Або мушу їх зачати
Так, що й чорт їх не найде,“

Так він душу облекпивши,
Міцно се постановивши
Ладитись в дорогу став:
Ноги вбув, оперезав ся,
Плащ накинув, геть зібрав ся,
Капці в міх запакував,

Чи снідавши що, чи з постом,
Кладкою чи може мостом
Через Тігрис перебравсь,
І тоді вже шахом-махом
Не стожками ані шляхом
В чисте поле він попхавсь.

Ходить, лазить, житем важить,
А тут з верха сснце пражить,
Мов наняте для біди;
Абу Касим сохне, вяне, —
То присяде, то знов стане,
Та пищить: — води! води!

Втім — чи чорт отсе чарує,
Чи на правду вухо чує
Під землею: буль, буль, буль!
Касим скуливсь, схопивсь духом
Гай побіг кудись за нюхом,
Наче Жид той до цибуль.

Біг, біг, біг ще з пів години,
Аж ось глянь: на дні долини
Невеличке озерце
Холодочком подихає,
Мов від сонця в тінь ховає
Кришталевеє лице.

Сів наш Касим, покріпив ся,
І обмив ся і напив ся,
Свобіднійше відітхнув,
Богу дяку дав сердечну,
Що в сю спеку безконечну
Хід його сюди звернув.

Спочивав тут добру хвилю
І таку чув пільгу милу,
Волю в серці і простір,
Мов уся біда від нині
Геть забігла в багна сині,
Щезла в темних зворах гір.

І в душі його старечій
Шибло враз: „Ануж, де речі,
Моїм капцям місце тут?
Ся вода глибока таки,
В них тяжкі каміняки, —
Кину, буде їм капут!

„Адже тут де гляне око,
Як далеко і широко,
І душі людей нема!
Рибачи сюди не ходять,
Стражники сюди не бродять, —
Тут спокій, тиша сама!”

І не довго міркувавши,
Капці добре розмахавши
З міхом бух до озерця!
Навіть серце не здрігнулось,
Прочуте не окликнулось
В бідолашного старця!

Де там! Він ще рад-радїський
Наче той коняка міський,
Що на поле вирвавсь раз;
Рже і фїрка і сам не знає,
Чи пасе ся чи гуляє,
Чи хомут на вік отряє?

Так наш Касим відпочивши,
Капці в озері втопивши
Холодком вертав домів —
А який веселий, ручий,
Наче скарб найшов гадючий,
Що й ціни сказати не вмів.

Йде — руками розкладає,
Усьміхаєсь, щось гадає,
Навіть пробував співать.
„Ні, не зломить доля злюка!
Абу Касим крепка штука,
Буду з нею воювать!

„Хоч ти й як мене приперла
І гіркого перцю вгерла
Через капці ті мені,
Та не думай, що я впаду!
Дам собі ще якось раду,
А не вступлю ся, о ні!

„Дім продам — старий домище,
А про те він варт ще висше
Як тих тисяч п'ястрів! Ну,
Тисяч п'ястрів, та-ж се гроші!
Ой, які ще я хороші
Гендлі з ними розпичну!

„Наплюю на всі олійки
(Тут нещасної олійки
Пригадавсь йому кінець),
Кину ся на шовк, тканини,
Одамашки, кармазини, —
Славний буду я купець!”

Повернув до дому в нічку,
Не вечеряв, навіть свічку
Не світив, а спати ляг;
Спав спокійно мов дитина,
Снив, що він малий хлопчина
Знай гуляє по полях.

Та як рано встав з постелі,
По своїй зирнув оселі —
Голо, пусто сумно скрізь!...
То аж згорбивсь і насовивсь,
Мов на лихо знов готовивсь,
Ждав на підступи якісь.

День минає, другий — тихо.
„Ну, значить минуло лихо!”
Абу Касим міркував;
І вже з легка, осторожно,
Чи де що здобуть не можна,
По базарі мишкував.

Як той пес, що в него вуха
Й хвіст обтято, лячно нюха,
Все ховаєсь по кутках,
Боком ходить, озираєсь,
Всього острого лякаєсь —
Так засів під шкіру страх, —

Так наш Абу Касим бідний,
Мов заклятий, мов негідний,
Мов приبلуда, мов знайдух
Вулицями повз несміло, —
Горе так його присіло,
Що прибило в ньому дух.

Та відсапавшись крихітку,
Мов та квітка, що у літку
Вітер до землі пригне, —
Він почав знов підійматись,
І міцніти й простуватись,
Горе забувають страшне.

Аж отсе одного рана
Чує: баба наче п'яна
Коло студні щось кричить.
По хвилині — дві, три, штири
Хором крик такий здійняли,
Аж в ухах йому лящить.

Слуха Касим: що за диво?
Чень же не впилась так живо!
Тай тоді чого сей крик?
Чи напав на місто ворог?
Чи мечет розбив на порох?
Чи халіф де з міста зник?

Рад би знати, що там преці,
Але щось мов тьохка в серці:
„Стережись! Не пхай там ніс,
Де тебе ніхто не просить!
Вже коли бабами носить,
То жартує певно біс!“

Крик при студні дужчий, дужчий...
Вже там тлум зібрався злющий,
Вже ревуть — добра не жди!
Чути: „Зрада! Дідьчі штуки!
Дайте нам тих злюк у руки,
Що збавляють нас води!“

Касим тее зачуває,
Вийшов з хати тай питає:
„Люде добрі, що вам е?
Що за крик тут, що за ропіт?
Що з водою вам за клопіт?
Хто води вам не дає?“

„Гей, — говорить хтось з народу, —
Вчора ще ми мали воду
З сеї студні як хрусталь,
А тепер — що за причина?
Хоч би вам одна краплина!
Не тече, аж серцю жаль!“

„Щож нам всім тепер робити?
Чим нам митись, що нам пити,
Чим варити? Івалт! Розбій!
Гей, зіжім до магістрагу,
Най на студню сю закляту
Нам порадить що, як стій!“

І вже з криком вулицями
З дреколами й палицями
Йде збунтований той тлум:
Тут зітхання, онде сльози,
Там проклятя і погрози.
Галас, крик і рев і шум.

Ба, чим ближше до комуни,
З права, з ліва, з боку суне
Все нова й нова юрба:
Водоноси з коновками,
То прачки йдуть з праниками —
Всіх одна жене журба.

Пляц широкий заповнили,
Заревли всі враз, завили:
„Івалт! Води, води, води!
Хто нам воду вкрав із студні?
Кляті вороги облудні!
Дайте но нам їх сюди!”

Страх пішов по всім Багдаді!
Вже й житю пани не раді
На засідане зійшлись.
„Воду красти що за повід?
Найпевнійше водопровід
Понсував ся десь колись.”

І одні людей втишають
Другі знов майстрів збирають
Водопровід розслідить.
Не було се легке діло...
Вже геть-геть повечеріло
Без води нищить, гудить

Весь народ, тремтять всі власти,
Бо тлум грозить ся напасти
На уряди, на склепи...
Аж ось радість! Всі криниці
Буль-буль-буль! Крізь руки з криці
Трисли водяні стовпи.

„Як? Де? Відки? Що за диво?“
Весь народ пита сквалливо, —
Та ніхто не відповість.
Лиш майстри, які ходили,
Водопровід розслідили, —
Можуть дати певну вість.

Величезний здвиг народу,
Що весь день чекав на воду,
Жде тепер на тих майстрів.
„Ось надходять! Живо! Живо!
Говоріть, яке там диво?“
Тлум реве, немов здурів.

X.

Остатній удар на Абу Касима і його поєднане з напцями.

Вечеріло, сутеніло...
Чи було яке там діло
В Абу Касима, чи ні —
Щось весь день було так нудно,
Думать тоді, спати грудно,
Прочутя якісь скрутні...

То походить, то знов ляже,
То щось пише, то знов маже,
То чита сьвятий Коран,
Та слова перед очима
Скачуть, кров у виски грима,
Мов о стіни бе таран.

Прочувало серце лихо
Вилось і квилито тихо,
Мов голодне немовля,
Та холодний ум старечий
Невиразні тії речі
Дусить, цитька, придавля.

Та нараз — всесильний Боже! —
Що се все значити може?
Крик розляг ся наче грім.
Голосів страшна громада
Репетує: „Зрада! Зрада!
Тут він! Тут! Його се дім!“

Абу Касим тее чує —
Вже не мислить, не міркує,
Похолов увесь як труп.
Серце вже йому сказало:
„Знов на тебе лихо впало!“
І вже жде скажених куп.

А на дворі люд лютує,
Ломить двері, репетує:
„Де він? Дайде нам до рук
Сего Жида, водокрада!
Розтоптатъ його як гада!
Мало смерти! Мало мук!“

Абу Касим весь здрігнув ся,
З остовпіня враз прочнув ся,
Ледво дишучи піднявсь.
Сил остатніх добуває,
Проти люду виступає,
І оттак до них озвавсь:

„Люди добрі, горожане!
Що се за таке погане
Діло мав я поповнить?“
Та юрба його запекла
Заглушила: „Згинь! До пекла
Йди чортам отак служить!“

І ручища вже тугенькі
Хап його мов у обценьки,
Вяжуть, крутять, аж хрустить.
Сотня голосів гукає:
„Зараз смерть тебе чекає!
Гріх живцем тебе пустить!“

„Люде добрі, — плаче Касим —
 Я-ж безсильний, я ваш вязень;
 Бийте, вішайте мене!
 Я вам вирватись не в силі, —
 Та скажіть, сусіди милі:
 Що зробив я так страшне?”

„Що зробив? Огидну зраду!
 Ти хотів весь люд Багдаду
 Спрагою на смерть вморить!
 Ти заткав нам водопровід,
 Ти був буиту й шуму повід!
 Признаєш, чи хочеш крить?”

„Признаватись? Боже правий!
 Ти мій свідок, ти ласкавий,
 Ти невинність не скривдиш!”
 „Що, невинність? — люд скрегоче, —
 Він вдавать невинність хоче!
 Ось наш доказ! Погляди-ж!”

Люд в тій хвили проступив ся,
 Хлоп у хату протовпив ся
 Мокрий, ззяблий, ледво ліз;
 Оберемком, у охапці
 Абу Касимові капці
 Він постогнуючи іїс.

Серед хати їх придвигав,
 Гепиув, аж весь дім заплигав,
 В батька, матір так і гне!
 „Бий тебе суха ялиця!
 Чи ж не гріх то? Чи годить ся
 Так морочити мене?”

„Пане, тут гукають люде,
Що отсе ваш мебель буде?
Я не знаю. Та коли
В водопровід їх вергли,
Всему місту воду сперла, —
Гарний плід ви здобули.

„Знайте, наші люде штири .
Мало смерти не пожили
В сперту лаячи діру;
Їм на ліки і всю плату
Ви дасте, коханий тату,
Бо я шкіру з вас зідру.

Знайте далі: щоб ті капці —
Кроть за ногу вашій бабці! —
Із каналу там дістать,
Мусіли ми — на сумліне! —
Водопроводу склепіне
На три лікті руйнують!

„Що за се вам добру плату
Подиктують з магістрату —
Будьте певні, пане мій!
А тепер іще за працю,
Шо приніс вам свою цяцю,
Заплатіть мені як стій!“

Абу Касим слів тих слухав,
Наче чемерицю нюхав.
Далі скрикнув: „Божий суд!
Люде! На стіну не лізьте!
Забийте мене, повісьте
Без розмови зараз тут!

„Жить обридло! Надокучив
Сам собі я й вас намучив...
Видно Бог мене прокляв.
Най сповнить ся суд сим часом!“
Те сказавши Абу Касим
Тяжко важко зарідав.

В тім народ заметушив ся,
У дві лаві розступив ся,
Ага*) в хату увійшов,
А за ним грізні мари:
Поліцейських штири пари
З кроксм: „В імя права! Гов!“

„В імя права! Всі тут разом!
Хто між вами Абу Касим?“
Абу Касим мовить: „Я.“
„Маеш з нами без протесту
Йти до міського арешту —
Воля власти, не моя.“

Абу Касим похилив ся, —
Вже не плакав, не молив ся,
Знав, що тут йому капут.
Там у міській буцегарні
Дні йшли й ночі незугарні,
А він ждав тай ждав на суд.

А тим часом комісарі
То по штири, то по парі
В його домі так і шпять:
Урядують, оглядають,
Щось цінують, виглядають,
Риють, порпають, глядять.

*) Те що комісар поліції.

Довго порались — та марно,
А вкінці списали гарно,
Що хотілось їм списать;
Абу Касима з арешту
Привели, аби сю рещту
Присуду йому сказать.

„ В імени царя і Бога!
Щоб був пострах і тривога
На зломисленних усіх,
Щоб всі проби зради й бунту
Вирвать з коренем до шпунту,
Завязать мов кицьку в міх —

„З огляду, що Абу Касим
Вперто, злобно раз за разом
Наш нарушував спокій,
Врешті стримав водопровід,
Тим до розруху дав повід,
Страту касі містовій —

„Ми, правителі народу,
За ті збитки, за ту шкоду
Ухвалили: у секвестр
Дім підсудного узяти,
Все що мав, сконфіскувати,
І виписати у реєстр.

„А що слідства урядові
Дібр движимих в його домі
Ніякіських не знайшли
Окрім капців кольосальних,
Що причиною фатальних
Всіх пригод його були —

„То ми з огляду й надії
На літа його старії
Ухвалили записать:
Щоб знав наших ласк ехемпра,
Без заплати такси й штемпля
Капці ті йому віддать.

„Присуд сей, то слово боже.
Винуватець вправді може
Жалуватись до царя, —
Та се будуть нам докори,
Знак зухвальства й непокори,
А за се не жди добра.

„Тож гляди, ти діду клятий!
Пробуй лиш рекурсувати,
Зараз у тюрму підеш.
А вже там тобі на пробу
Ми такого всиплем бобу,
Що й рішєнца не діждеш.“

Абу Касим аж здрігнув ся,
В три погібелі зігнув ся,
Руки к серцю приложив:
„Ай, панове! Золоті-сьте!
Все приймаю, хоть повісьте,
Бо на все я заслужив.

„А отсе. що в своїй ласці
Віддали мені ви капці —
Се глибоко чую я!
О, бо добру я тюрму мав,
В пості й холоді роздумав,
Що за скарб в них маю я.

„Бачте, був я зла картяга,
Безсердечний скупиндряга,
Від голодних дер я хліб,
Голих бідних пер в болото,
Лиш у срібло та у злото
Душу всю свою загріб.

„Та Аллах благий та бистрий
Знать добра доглянув искри
У душі моїй на дні;
Сими капцями мов міхом
Искри ті роздув з успіхом
У могучій огні.

Все мое добро дочасне,
Все що я вважав за власне,
В тих огнях мов труск спалив,
Щоб хоч на старії літа
Вільно ніг я в сьвіт глядіти,
Всіх любив, його хвалив.

„Капці, скорбе мій великий!
Вами ж то нога Владики
В мою душу увійшла!
Вами Бог мене сліпого
Вивів з пітьми, із грузкого
Багновища злоби й зла!“

І до капців своїх бідних
Він принав немов до рідних,
Іх любовно цілував, —
Далі шнура розмотавши
І на плечі їх поклавши,
Добре знов їх привизав.

„Ось, панове, так від нині
Аж до смертної години
В місті буду я ходить —
Жебраком та богомільним,
Та від зла й покус всіх вільним,
Буду капці ті носити.“

Се сказавши поклонив ся
І помалу віддалив ся.
„Одурів“—рекли пани.
Серце троха в них щеміло.
„Нуж халіф узнасть, в чім діло?“
З страхом думали вони.

Та успокоїли ся живо.
Абу Касим став правдиво
Щирим, дійсним жебраком.
Вулицями волочив ся,
Під мечетами*) молив ся,
Тричі в Мекку**) йшов піпком.

Довго він прожив ще в Бозі,
Вмер десь голий у берлозі,
З капцями його затим
По жебрацьки й поховали,
Споминали, величали —
Він турецьким став сьвятим.

*) Мечет — магомеданська божниця.

**) Мекка — місто в Арабії, де знаходиться давня національна святиня Арабів, а потім і всього мусульманського світа — Кааба (чорний камінь, що впав із неба). Хід до сего міста вважася заслугою і спасеним ділом для кожного магомеданця і кожний обов'язаний хоч раз в життю бути там.

Чародійна рожа і Перстень.....	20 ц.
Оповідання про Григорія.....	20 „
Чого учив Христос.....	15 „
Кароля, прегарна повість з життя дівчини, 160 сторін.....	40 „
Убийники, гарна драма в 5-діях, II видане.....	25 „
Гореслав, історія про сина Геневефи, його життя і страсти.....	25 „
О тридцяти таблицях, байки.....	30 „
Серце чоловіка сьвятиною Бога, або осідком диявола.....	15 „
Історія про сироту Івася.....	15 „
Пісні про Канаду і Австрію та М. Станьського, 5-ти побільшене видане.....	40 „
Славні пророцтва Арабської цариці Михальди.....	30 „
Мя утік Січинський з Діброви.....	10 „
Коли легше буде.....	5 „
Гршниця, гарне оповідане.....	5 „
Злочин і алочинці.....	10 „
Що думають соціялісти.....	10 „
Причта про воду.....	5 „
Оборонець проститутки.....	5 „
Новий збірник народних пісень, дум, думок, коломинок і пісень весільних.....	25 „
Що стало ся з Рудольфом, про життя і загадочну смерть архикнязя Рудольфа в 28 образках.....	30 „
Елисавета, правдива історія про життя Елисавети, її поводження і мученичу смерть, 192 сторін з образками.....	60 „
Конець Титаніка, брош.	40 „
Петрії й Довбуцуки, гарна повість в II частях, 300 стор.	85 „
Пригода планхтича Чваньківського на полі й на морі, опр.	50 „
Порадник як писати любовні листи.....	35 „
Лист Божий.....	10 „
Куди ідеш Господи? (Quo Vadis?) оповідане з часів переслідування християн, з образками.....	50 „
Найкрасні руські пісні.....	20 „
Пів коли казок.....	20 „
Байки.....	30 „
Товаришеська забава.....	25 „
Український співанлик, опр.	60 „
Іван Дурак, історія о трох братах Пропустиши огонь—не вгасни народне оповідане.....	25 „
Історія про Луци Заливайка і его сина, з образками, і додатку Гринць Шначок.....	25 „

Ruska Knyharnia

850 Main st.

Winnipeg, Man.

Жадайте оказового числа!

Приймасть ся передплату на тижневу ілю-
стровану часопись

„Канадійські Вісти“

Ціллю нашої часописи є давати українському народови пра-
вдиву просвіту, підносити його з занепаду морального і
культурного, ширити національну свідомість і поставити
його на рівні з другими культурними народами.

В „Канадійських Вістих“ поміщуємо крім навчаючих
статей вісти із життя України в Галичині, на Буковині, в
російській Україні, в Сполучених Державах, в Бразилії та
в Канаді; далше подаємо короткі огляди найважніщих
подій з цілого світа, поміщуємо ріжні поради і інформуємо
про видання нових книжок. Для розвеселення Вп Чит-
чів створюємо в нашій часописи „Веселий куток“. В „До-
датку“ друкуємо гарну і займаючу повість.

Нашу часопись прикрашаємо ілюстраціями з світових
подій. Крім того на певні запити наших передплатників
подаємо безкористно поради.

Політика входить в програму нашого Видавництва о-
стільки, о скільки, вона торкаєть ся нашою національного
життя.

Полемік (сварок і лайок) не поміщуємо. Дописи радо
поміщуємо, але тільки ті, що обговорюють загальну спра-
ву, яка торкаєть ся нашого національного або громадян-
ського життя.

„Канадійські Вісти“ є органом „Руської Книгарні“.
Виходять раз в тиждень в четвер.

Річна передплата вносить 1 долар на рік.

Кожному передплатникови даємо премію.

Передплату треба вислати на адресу:

„KANADJSKI VISTY“

P. O. Box 3628 B.

Winnipeg, Man.

